

حد وسط در مقدمه اول	حد وسط در مقدمه دوم		
محمول	موضوع	شکل اول	حملی
محمول	محمول	شکل دوم	
موضوع	موضوع	شکل سوم	
موضوع	محمول	شکل چهارم	
			شرطی
رعایت قانون نتیجه قیاس		قیاس اقترانی	
موجب بودن حداقل یکی از مقدمات			
مثبت بودن حد وسط در حداقل یکی از مقدمات			
مثبت بودن علامت موضوع و محمول در مقدمات			

اصطلاحات جدید این درس:

۱- **اقتران به چه معنی است؟** یعنی «قرین شدن و نزدیک شدن» به عبارتی وقتی چیزی به چیز دیگر نزدیک می شود و کنار آن قرار می گیرد آن دو چیز با هم اقتران دارند. در منطق و استدلال وقتی دو مقدمه را کنار هم قرار می دهیم، اقتران شکل می گیرد. دلیل این اقتران همان حد وسط است.

۲- **قیاس اقترانی چیست؟** قیاسی که نتیجه آن در میان دو مقدمه پخش شده است.

۳- **حد وسط:** جزء مشترک دو مقدمه قیاس اقترانی که در نتیجه حذف می شود. حد وسط موجب می شود موضوع یا محمول یک مقدمه بتواند قرین موضوع یا محمول مقدمه دیگر باشد.

۴- **مغالطه عدم تکرار حد وسط:** در صورتی که از قیاسی که حد وسط در آن تکرار نشده است، نتیجه گیری شود، مغالطه عدم تکرار حد وسط می شود. که معمولاً به دو صورت است.

الف- عدم تکرار لفظی حد وسط: در این حالت معمولاً حد وسط به صورت کامل تکرار نشده است؛ یعنی فقط بخشی از حد وسط در دو مقدمه تکرار شده است. مثل: یخ از آب است - آب مایع است - پس یخ مایع است

ب- عدم تکرار معنایی حد وسط: اگر در یک قیاس حد وسط مشترک لفظی باشد یعنی در دو مقدمه حد وسط به یک معنا نباشد. از لحاظ معنایی حد وسط تکرار نشده است. مثال: زهرا سیر است - سیر بدبو است - پس زهرا بدبو است. شیرین دوست زهره است - انگور شیرین است. - پس دوست زهره انگور است.

اشکال چهارگانه قیاس اقترانی:

شکل اول: حالتی است که حد وسط در مقدمه اول قیاس در جایگاه محمول و در مقدمه دوم در جایگاه موضوع قرار بگیرد. مثال هر انسانی حیوان ناطق است - هیچ حیوان ناطق بی جان نیست - نتیجه: هیچ انسانی بی جان نیست

شکل دوم: حالتی است که حد وسط در مقدمه اول و دوم در جایگاه محمول باشد.

مثال: هر مسی فلز است - هیچ عایقی فلز نیست - نتیجه: هیچ مسی عایق نیست

شکل سوم: حالتی است که حد وسط در مقدمه اول و دوم در جایگاه موضوع باشد. مثال: هر حیوانی حساس است - هر حیوانی جاندار است - نتیجه: بعضی حساس ها جاندار هستند.

شکل چهارم: حالتی است که حد وسط در مقدمه اول قیاس در جایگاه موضوع و در مقدمه دوم در جایگاه محمول قرار بگیرد. مثال: هر انسانی جسم است - هر دکتری انسان است - نتیجه: بعضی جسم ها دکتر هستند

قانون نتیجه قیاس (قانون استنتاج):

برای نتیجه گیری از قیاس، ابتدا حد وسط را حذف می کنیم (چون حد وسط نقش ارتباطی بین مقدمات را بر عهده دارد). سپس به ترتیب موضوع نتیجه از مقدمه اول و محمول نتیجه از مقدمه دوم به دست می آید.

برای تعیین سور (کمیت) و نسبت (کیفیت) نتیجه هم سراغ پست ترین مقدمه (اخس مقدمتین) می رویم! یعنی اگر یکی از مقدمات سالبه باشد نتیجه هم سالبه، و اگر در یکی از مقدمات استدلال، سور جزئی (بعضی) باشد، در نتیجه هم سور جزئی (بعضی) خواهد داشت .
استثناء: در شکل های سوم و چهارم، در صورت معتبر بودن قیاس، نتیجه اش به صورت جزئی خواهد بود.

دامنه مصادیق موضوع: سور کلی، تمام مصادیق موضوع را در بر می گیرد؛ مثلاً وقتی می گوئیم همه انسان ها ناطق هستند، تمام مصادیق موضوع انسان را مد نظر قرار داده ایم یا وقتی بعضی انسان ها شاعر هستند، تعدادی از مصادیق موضوع انسان را مد نظر قرار داده ایم. پس سور (کمیت) در قضایای محصوره دامنه مصادیق موضوع را مشخص می کند؛ یعنی اگر سور قضیه کلی باشد، معلوم می گردد که همه مصادیق موضوع مورد نظر گوینده هستند و سور قضایای جزئی نشان می دهد که برخی از مصادیق موضوع مورد نظر گوینده است.

دامنه مصادیق محمول: در قضایای سالبه همه مصادیق محمول و در قضایای موجهه برخی از مصادیق محمول مورد نظر گوینده است.

۱- موضوع: کلی (هر و هیچ) همه مصادیق موضوع جزئی (بعضی) برخی مصادیق موضوع

۲- محمول: موجهه (است) برخی مصادیق محمول سالبه (نیست) همه مصادیق محمول

نکته: در قضایای شخصیبه همیشه چون موضوع یک فرد مشخص است پس همه مصادیق موضوع مورد نظر گوینده است. زیرا نشانگر همه مصادیق است پس با علامت مثبت (+) مشخص می شود. ولی دامنه مصادیق محمول این قضایا مانند قضایای محصوره می باشد.

مثال سعدی شاعر قرن هفتم است. سعدی شاعر رزمی نیست

+ - + +

شرایط معتبر بودن قیاس:

۱- حداقل یکی از دو مقدمه موجهه باشد. یعنی هر دو مقدمه سالبه نباشد که در این صورت قیاس نامعتبر خواهد بود.

بعضی الف ب نیست - هیچ ب ج نیست . این قیاس نامعتبر خواهد بود زیرا هر دو مقدمه سالبه هستند .

۲- بررسی شرط دوم: حد وسط در هر دو مقدمه علامت منفی نداشته باشد. این شرط بدین معنا است که حد وسط حداقل در یک از دو مقدمه باید دارای علامه مثبت (+) باشد. یعنی حد وسط حداقل در یکی از دو مقدمه باید همه مصادیق موضوع یا محمول را در بر بگیرد. یعنی حداقل در یکی از دو مقدمه اگر حد وسط موضوع است، سور کلی داشته باشد و اگر حد وسط محمول است، کیف سالبه باشد.

سور کلی	حد وسط موضوع باشد	مثبت بودن حد وسط به دو صورت می شود
کیف سالبه	حد وسط محمول باشد	

۳- شرط سوم: الف- هر کدام از موضوع و محمول که در نتیجه علامت مثبت (+) داشتند، در مقدمات نیز علامت (+) مثبت باشند.

ب- اگر موضوع و محمول که در نتیجه علامت منفی (-) داشته باشد آنها را بررسی نمی کنیم قیاس ما معتبر خواهد بود.

نکته: هنگامی که نتیجه یک قیاس ذکر نشده باشد از « منتج بودن یا عقیم بودن » آن قیاس سخت می گوئیم ولی اگر نتیجه قیاس ذکر شده باشد از

« معتبر بودن یا نامعتبر بودن آن سخن می گوئیم. سپس هر قیاس معتبری هم ممکن است درست (صادق) یا نادرست (کاذب) باشد یعنی اعتبار

قیاس به معنای صادق بودن آن نیست.

موفق و سربلند باشید